HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בהמה המקשה לילד. בשעת שחיטה: **והחזירו.** קודם שחיטה: **מוסר באכילה.** ובגמרא מפרש מאן מותר: **הרי זה כילוד.** ותו לא מהניא ליה שחיטת אמו ולריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה: **חוץ מעובר שנמעיה.** והניח החמיכה בחוכה: **מוסר.** בשחיטתה כדילף בגמרא[ט] מכל בבהמה תאכלו: **מן הטחול ומן הכליות.** של בהמה עצמה: **אסור באכילה.** ואע"פ שהניחו בבהמה לא הותר בשחיטתה. להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא: **גמ' ואחר עצמו אסור.** באכילה מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירה קודם לכן: **ובשר בשדה.** כלומר חוץ לגחיצתו דהיינו לאויר שרחם זה הוה ליה מחיצה להתירו בשחיטה וכיון שיצא הרי הוא כטרפה ולא תאכלו. וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שיצאו ממי מהמי קרא נפקא לן (מכות דף יח.): **לא אעובר.** ואשמועינן דמשום יד לא הוי כילוד: **אפי' לא החזירו ממי.** דעובר נפקא לן לקמן מבהמה בבהמה אותה תאכלו: **וסיפא.** גופה מאי קמ"ל דקאמרת ריש מני משום סיפא: **בכור נגחלה.** בעינן ולד שיהא לאוי לחיות ואי לא לאוי לחיות לא מפקע את הבא אחריו מליטול פי שנים דכתיב (דברים כא) ראשית אונו מי שנגנו דוה עליו יצא ולד שאינו של קיימת שאין לב אביו דוה על מותו) אבל מפדיון הבכור פוטר הוא את הבא אחריו שהרי זה פטר את הרחם: **נפ.** שלא כלו תדשין: **אע"פ שיצא ראשו חי.** והחזירו ויצא אחיו שכלו תדשין אין לידת הראשון מפקעתו מליהיות בכור לנחלה שאפילו ולד הנפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו שאין לבו דוה עליו וכל שכן אם יצא ראשו ומת. והאי דנקט ראשו משום בכור לכהן נקט ליה ובילידת ראשו הוי ילוד ופוטר את אחיו מבכור לכהן: **או.** הבא אחר בן תשעה אפי' יצא ראשו של ראשון מת הוא לידת הראשון לידה ואין הבא אחריו בכור לכהן אבל הבא אחר בן תשעה שיצא ראשו חי בכור נחלה נמי לא הוי. אלמא ראש הוא הוא לידה: **וכי תימא אשמועינן באדם.** דבילידת ראשו הוי כילוד והדר אשמועי' בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דבהמה לית לה פרוזדור לפני בית הרחם שלה וגלוי הוא ומכיון שהראש יוצא לידתו ניכרת אבל אשה אין רחמה בגלוי שהיכרים הוו לה כעין פרוזדור ואין יצאת הולד ניכרת יפה עד שיצא רובו: **הא נמי תניא.** בבהמה נמי תניא במתניתין בפירקין דראש הוי לידה דקתני שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה אפילו מה שהיה בפנים בשעת שחיטה לפי שהשליא סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה וחיישינן לנמא בהמיה מקצת דנפיק יצא הראש והוי כילוד הלכך כולה אסורה דשדינן לה בתר ריש אלמא ראשו תנן דהוי לידה וסיפא דקתני החזירו לא אטרוך: **ת"ש בשלמא החזירו דרישא דוקא.** ולמישרי אבר גופיה איכא לתרוצי סיפא דתני החזירו משום רישא אבל אי אמרת מותר דרישא אעובר קאי אבל אבר אסור דחזרה לא מהני אמאי נקט החזירו: **לעולם.** מותר דקתני אעובר ודקשיא לך חזרה מאי אהני למקום חתך מהניא דאם לא החזיר לריך להניח ממה שבפנים לגד החיצון ולחותכו שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דאמו בחוכה הוא אבל החזירו ת"ל לחתוך לגד פנים אבל מצמצם וחותך ומקום חתך מותר דקרינא ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשרה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו. והא דרב נחמן לקמן [ע"ב]: **שבחוץ טמא.** דילפינן בהעור והרוטב (לקמן דף קמח:) שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה מוכי ימות מן הבהמה [ויקרא יא.] **שבפנים טהור.** שמחיים לא קבל טומאת אוכלין: הבשר

בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה [ט]**א הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד** [ב]**חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה** [ג]**מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור** [ד]**ושאינה גופה מותר: גמ' אמר רב יהודה אמר רב** [ה]**ואבר עצמו אסור מאי טעמא דאמר קרא** [ו]**ובשר בשדה טרפה לא תאכלו** [ז]**כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר תנן בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר מאי איריא החזירו אפילו לא החזירו נמי הוא הדין אף על גב דלא החזירו ואיידי** [ח]**דקא בעי מיתנא סיפא הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד תנא נמי רישא החזירו וסיפא מאי קמשמע לן דכיון דיצא ראשו הויא לה לידה** [ט]**תנינא איזהו בכור** [י]**לנחלה ואינו בכור** [יא]**לכהנים הבא אחר נפלים אף על פי שיצא ראשו חי או בן ט' שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי וכי תימא אשמעינן באדם וקא משמע לן בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה ובהמה מאדם לא ילפא דחשיב פרצוף פנים דידיה הא נמי תנינא** [יב]**שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה אי אמרת בשלמא החזירו דרישא דוקא תנא סיפא אטו רישא אלא אי אמרת לא דרישא דוקא ולא דסיפא דוקא למה ליה למתנייה כלל לא לעולם אעובר וכדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך** [יג]**הכא נמי לא נצרכה אלא למקום חתך ת"ש בהמה המקשה לילד הוציא עובר את ידו והחזירה ואחר כך שחט את אמו ואחר כך החזירה באכילה אסור באכילה** [יד]**הוציא את ידו וחתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ טמא ואסור ושבפנים טהור ומותר** [טו]**שחט את אמו ואחר כך חתכו הבשר**

בהמה המקשה. כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. כדדרים לקמן דומיא דטרפה דאין לה היתר: **סיפא מאי קמ"ל** דכיון שיצא ראשו הויא לידה **תנינא.** וא"ת ולימא אילטריך לאשמועינן אע"ג דהחזירו הוי כילוד דמהניא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וי"ל דפשיטא ליה דכיון דבלא חזרה הויא לידה כי החזירו נמי לא כלום הויא ומיהו אי לאו ההוא דבכורות לא הויא קשיא ליה אמאי אילטריך ליה למיתני החזירו דכיון דאלטריך לאשמועי' דיליאת ראש הויא לידה אשמועינן נמי אגב אורחיה דחזרה לאו כלום הוא אבל כוליה בבא לית ליה למיתני משום האי מידוש פורתא וזה נמי אין להקשות דהכא אלטריך לאשמועינן דאפי' מה שבפנים אסור לדבר יהודה אסור קאי אעובר והא לא שמעינן מהניא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דחשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד שלם ובנתתך הוא דמיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת האל: **טעמא דראשו מת הא ראשו חי כו'.** תימה דהוה ליה למפרך בפשיטות מדקתני ואין בכור לכהן א"כ מכי יצא ראשו הוי כילוד וי"ל משום דאיכא למדחי מאי ראשו רובו כדדחי בפ' יש בכור (בכורות מו:) דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים ופריך ליה מהא דאין בכור לכהן ומשני מאי ראשו רובו פירוש יצא ראשו וגם יצא רובו אא"כ ופריך ומיתני רובו ומשני דנקט ראשו למידק הא ראשו חי בכור לנחלה נמי לא הוי הלכך עיקר פריכה מהאי דיוקא והוה מצי למיפרך הכא ממתני' דנדה דתנן (דף כח.) יצא כדרכו ממיצא רוב ראשו ואיזו רוב ראשו משיצא רוב ראשו **אדם מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה.** [אהאי פרוזדור דהכא לא הוי כי ההוא דיוצא דופן (נדה דף מב:) דאמר דאמי הוצא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד דאי לפרוזדור דהתם איירי הכא מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית המיצון והכא הוא עודי הילכים המכסים את הרחם שכין הילכים כדפ"ה ומש"ה לא חשיב כילוד ביליאת ראש חוץ לרחם ואין תימה על שהלשון שוה והפירוש משתנה דכי האי גוונא אשכחן בפ' הנזקק בהמה (בכורות דף כ.) דאמר רבי [יהושע] טיעוף פוטר מבכורה דחשיב הטיעוף ולד ולא הוי ההיא טיעוף ולד כי האי דפ' המפלת (נדה דף כט.) דרוב יולדות מטעפות: **שליא שיצתה מקצתה אסור באכילה.** אפי' מה שהיה בפנים בשעת שחיטה וא"ת היכי מוכח מיניה דבראש הוי כילוד דלמא משום דגזיגין מקצתה דמהא נמי דחי לה בפ"ק דנ"ק (דף יא.) דקאמר אמילתא דרבי אלעזר מאי קא משמע לן דאין מקצת שליא בלא ולד תניא שליא שיצתה מקצתה כו' וי"ל דאם איתא דביליאת הראש לא הויא לידה לא היה לאוי לגזור כיון דבמקצתה אי אפשר בשום פעם לבא לידי חשיבות לידה ומהכא ליכא למפרך דשמואל דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) דאין הראש פוטר בנפלים [דלימא היינו דוקא בבהמה אבל באדם לא שמעינן מהכא דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהוי סימן ולד:

בסימן ולד באשה כך סימן ולד בו'. [גוא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה וי"ל משום דתנן בנדה (דף כה.) דבאשה הוי שפיר סימן ולד לכך קאמר דאע"ג דבבהמה לא הוי שפיר סימן ולד מ"מ בשליא שוה לאשה [ד]:

ואליבא

באכילה האבר וטעמא דהחזירו דשחיטת אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דווקא תנא סיפא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דהא בבא לא צריכא דתנינא במקום אחר דדאמרינן שליא שיצתה מקצתה אמטול רישא דווקא אלא אי אמרת לאו דרישא דווקא דפרישית הא דתנן מותר באכילה אעובר והחזיר לאו דוקא ה"ה דאע"ג דלא החזיר וסיפא נמי לאו דוקא היינו הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דתנינא במקום אחר למה לי למתניה כלל: לא לעולם אעובר. כלומר הא דתנן החזירו מותר באכילה אבל אבר עצמו אסור באכילה ואי פרכת מאי אריא החזירו אפי' לא החזירו נמי לא נצרכה אלא למקום חתך מותר ואי לא החזיר מקום חתך אסור: שחט את אמו ואח"כ החזירו. אסור באכילה דאין שחיטת אמו מטהרתו דלא הוה האבר במעי אמו כי שחטה: חתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ כו'. כלומר דמחיים לא מקבל טומאה: שחט אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה דדמי כשחתכו כמי שנוגע הנבלה בטהור כדבעינן לפרושי בגמ' [לקמן עב.]:

מסורת הש"ס

ט) בכורות מו:, י) נעיל נה. וע"ש לקמן עג., יא) [פירש"י על זה תמצא לקמן קט. ד"ה דבר שאינו גופה וכו'], יב) [מכות יח. זבחים פב:], יג) בכורות מו., ושם נסמן], יד) בכורות מו., טו) לקמן עז. ב"ק יא., טז) [לקמן עב.], יז) [לקמן קט.], יח) [נ"ב קיא:], יט) בס"א: אפי', כ) [ועי' תוס' ב"ק יא. ד"ה כסימן],

תורה אור השלם

1. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טֵרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **שליא** וכו' דדילמא היינו דוקא בבהמה. עי' תוספת פניס מאירות מ"מ סימן ז:

מוסף רש"י

הוציא את ראשו. הוליא העובר את ראשו בשעת שחיטת אמו, הרי זה כילוד, ואינו ניתר בשחיטת אמו (בכורות מו:). **חותך מעובר שבמעיה.** שבמעי הבהמה ולא יצא מתוכה, מותר **באכילה.** מותר אמו אבר באכילה וניתר בשחיטתה כעובר עצמו, וטעמא מפרש (לקמן קט:) מכל בבהמה תאכלו (לעיל נה.). **ושאינה גופה.** אלא מן העובר ומגלא בתוכה מותר (לקמן ספ.). **כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו.** בגלוי כשדה שאין לו מחיצה, הרי הוא כטריפה ולא תאכלו (קדושין נח.) מבשדה יעיר קא דרש, כשדה שאין בו ממילות (מכות יח.). **הבא אחר נפלים.** שיצא ראשו של נפל חי, כגון שהיו תאומים, אחד נפל ואחד נלו לו תדשין, והוליא נפל ראשו חי והחזיר ובא אבר וקדמו ויצא, זה האחרון בכור לנחלה, דראשון לא הפקידו, ואע"ג דראשו שהוליא הראשון חשוב לידה מעולית, מ"מ דגבי נחלה כתיב ראשית אונו, מי שלא אביו דוה עליו אם מת, יצא נפל שהוליא ראשו ראשון דלאו בר קיימא הוא ואין לבו דוה עליו, אבל לענין כהן פטור אחי ולד אחרון, דבפטור רחם תליא מילתא והרי ראשון פטר את הרחם (בכורות מו.). **או בן ט' שיצא ראשו מת.** והחזירו ויצא, אחיו יש בכור לנחלה דהא ראשון ולא חשיב הלב דוה עליו, ולענין כהן פטר רחם הוא, אבל יצא ראשון ראשו בן ט' אי ואא"כ החזירו ומת, בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו (שם). **שליא.** של בהמה, **שיצתה מקצתה.** קודם שחיטת הבהמה, **אסורה באכילה.** כולה, אע"פ שאין בה ולד, ה"ג סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה, לומר מפני שהשליא סימן ולד בין באשה בין בבהמה, שאין שליא בלא ולד אלא שאינה שמיטת, וחייבינן שאם בשחיטת אמו מקלת שיצא קודם שחיטה היה רובו של עובר וקי"ל יצא רובו הרי זה כילוד ואינו בשחיטת האם (ב"ק יא.). ואע"ג דלא נפק אלא פורתא, וליכא למימר כל מיתר הולד היה שם, שאם בשחיטת מקצת יצא לאם הולד והרי הוא כילוד (לקמן עז.).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סימן יד סעיף ח:

ב ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ו [וסימן סב סעיף ב]:

ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

ד ה מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' י טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ו:

ה ו מיי' פי"ל מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף כב:

ו ז ח מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יא ועי' בהשגות ובמ"מ ובפ"ב מהל' שחי' אות הטומאה הלכה טו סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ב:

שיטה מקובצת

ח) האי פרוזדור דהכא לא הוי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף מ"ו ע"ב ד"ה דאדם: **ט)** וא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה. נ"ב עי' תוס' בכורות דף י"ט ע"ב ד"ה ובגסה:

רבינו גרשום

בהמה המקשה לילד כו'. כלומר מחמת קישוי הוציא עובר את ידו מבית הרחם והחזיר ואח"כ שחטו את אמו מותר באכילה העובר דאע"ג דהוציא ידו לא חשוב יוצא חוץ ממחיצתו אבל הוציא ראשו הרי זה כילוד אע"פ שהחזירו ואסור כולו אע"ג דשחטו את אמו לא מעלי ליה שחיטה: מ"ט דאמר קרא ובשר בשדה טרפה כלומר כיון שיצא ממחיצתו הרי זה כטרפה מה טרפה דאין לה היתר אף זה אין לה היתר וטעם זה [בעינן] לפרושי לקמן: תנינא הבא אחר הנפלים כו'. כלומר אחר הנפלים אע"פ שהנפל הוציא ראשו חי כלומר לא בלו לו חדשיו או הנפל היה בן ט' חדשים שכלו לו חדשיו והוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה דכתיב כי הוא ראשית אונו כיון דנפל לא כלו לו חדשיו ובן ט' שלא הוציא ראשו אלא מת לא חשוב ראשית אונו אלא הבא אחריו אין בכור לכהן דנפל כיון דהוציא ראשו חי הוא היה בכור או בן ט' שהוציא ראשו מת ואין לו לכהן חמש סלעים מן האחרון: דאין פרוזדור לבהמה וכיון דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד דחשיב פרצוף פנים דידיה כלומר (כיון) [הלכך] דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד וליכא (למימר) [למילף] בבהמה: הא נמי תנינא שליא שיצתה מקצתה. כלומר בהמה נמי תנינא דיציאת ראשו חשוב שליא שיצתה מקצתה דאמרי' אין שליא בלא ולד וכיון שיצתה מקצתה ודאי עם ראשו יצאה ואסורה באכילה דיצאה חוץ למחיצתה: אי אמרת בשלמא החזיר דרישא דוקא. כלומר הוציא עובר את ידו והחזירה מותר

ח) נראה דל"ל כלומר תניינא דהוליא ראשו הו"ל לידה לאמר אדם הבא וכו'.